

UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP
FACULTY OF LAW

STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL

YEAR 2018, ISSUE NUMBER 4

**STUDENT'S SOCIAL SCIENCE JOURNAL
FACULTY OF LAW
UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP**

**Year 2017, Issue Number 4
ISSN 2545-4021**

Publisher:

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Editorial Board

prof. Blažo Boev, Ph.D

prof. Liljana Gudeva – Koleva, Ph.D

Risto Kostruranov, LL.M

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph.D

International Editorial Board

Ivan Ilic

Faculty of Law, University in Nis, Serbia

Agim Nuhiu

Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia

Dunja Duić

Faculty of Law in Osijek, Croatia

Olga Koshevaliska

Assistant professor at the Faculty of Law
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Elena Maksimova

Teaching assistant at the Faculty of Law,
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Ana Nikodinovska Krstevska

Assistant professor at Faculty of Law,
Goce Delcev University in Shtip, Macedonia

Olga Sidenko

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,
Lecturer at Voronezh State University, Russia

Dimitar Apasiev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Andon Majhoshev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Darya Scheglova,

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,
Lecturer at Voronezh State University, Russia

Boryana Aleksandrova

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria;

Faculty of Law, Department for International Law and International Relations, Bulgaria
Giorgia Bevilacqua
National Research Council, Institute for Research on Innovation and Services for Development “, Italy
Nives Mazur Kumrić
Faculty of Law, University of Liège, Belgium

Editorial Staff

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D
Ass. Elena Maksimova, LL.M.
Elena Trajkovska, Student
Kire Ivanov, Student

Editor in chief

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian language)

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Address of the Editorial office

University Goce Delcev – Stip
Faculty of Law
ul.”Krstev Misirkov” BB PO.BOX 201
PO. Box 201, 2000 Stip
Republic of Macedonia

СОДРЖИНА:

АТАНАСОВСКА Невенка, *ПРАВНАТА ИНФОРМАТИКА И НЕЈЗИНАТА ПРИМЕНА*.....стр.5

БОГДАНОВА-СМИЛЕВСКА Билјана, *КРИВИЧНО-ПРАВНА ОДРЕДЕНОСТ НА ЗЛОУПОТРЕБАТА НА ДРОГА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА*.....стр.11

БОЖИНОВСКА Елица, *АКРЕДИТИВОТ КАКО БАНКАРСКИ ИНСТРУМЕНТ ВО МЕЃУНАРОДНИОТ ПРОМЕТ НА СТОКИ И УСЛУГИ*.....стр.23

ГОЦИРОВ Кирил, *ЕВРОПЕИЗАЦИЈАТА НА ЗАПАДЕН БАЛКАН*.....стр.31

ЗАХОВА Цветанка, *ОДГОВОРНОСТ НА ПРЕВОЗНИКОТ ВО МЕЃУНАРОДНИОТ ПРЕВОЗ НА СТОКА*.....стр.37

ИЛИЕВА Ивана, *ПОИМОТ РЕОРГАНИЗАЦИЈА И ПЛАН ЗА РЕОРГАНИЗАЦИЈА ВО СТЕЧАЈНА ПОСТАПКА ВО ПРАВОТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА*.....стр.47

МИЦЕВСКА Каролина, *ОДНОСИТЕ СО ЈАВНОСТА И ВЛИЈАНИЕТО ВРЗ ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ*.....стр.55

МЛАДЕНОВА Ева, *АНАЛИЗА НА МАКЕДОНСКИТЕ БЕРЗАНСКИ ИНДЕКСИ МБИ10 И ОМБ СО ПОСЕБЕН ПРЕГЛЕД НА 2016 ГОДИНА*.....стр.63

РИБАРЕВ Симеон, *ОБВРСКИТЕ НА ИЗВЕДУВАЧОТ КАЈ ДОГОВОР ЗА ГРАДЕЊЕ СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО ПРАВО*.....стр.73

СТОЈАНОВА Жаклина, *ПОЛОЖБА НА СТРАНСКИТЕ РАБОТНИЦИ, МИГРАНТИТЕ И ЛИЦАТА БЕЗ ДРЖАВЈАНСТВО СПОРЕД МАКЕДОНСКОТО НАЦИОНАЛНО ПРАВО*.....стр.83

ХРИСТОВ Павле, *НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА КОН РЕПУБЛИКА ТУРЦИЈА*.....стр.91

СЕКЦИЈА ПОСВЕТЕНА НА АНТИДИСКРИМИНАЦИЈА, ПРЕВЕНЦИЈА НА ГОВОР ОД ОМРАЗА И КРИМИНАЛ ОД ОМРАЗА.....стр.99

АМЕДОВ Абдуљ, *ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ОСНОВА НА НАЦИОНАЛНА ПРИПАДНОСТ*.....стр.101

БОЖИНОВСКА Елица, *ПРАВО НА АБОРТУС И ЗАКОНСКИТЕ ПРОЦЕДУРИ ПРИ ОСТВАРУВАЊЕ НА ОВА ПРАВО*.....стр.105

ЗАХОВА Цветанка и КОСТУРАНОВА Ана, *ГОВОРОТ НА ОМРАЗА ВО ЈАВНИОТ ДИСКУРС И НИВОТО НА НЕГОВА ТОЛЕРАНЦИЈА ВО МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО*.....стр.111

ЈОВАНОВА Душица, <i>ГОВОР НА ОМРАЗА И МЕДИУМИ</i>	стр.117
КАРОВА Марина, <i>ЗАБРАНАТА ЗА ТОРТУРА НА МЕЃУНАРОДНА И НАЦИОНАЛНА СЦЕНА</i>	стр.121
МАРИНКОВА Марија, <i>ГОВОР НА ОМРАЗА И МЕДИУМИ</i>	стр.129
МИТРОВИЌ Давид, <i>НЕЗАВИСНОСТ НА СУДСТВОТО КАКО ЗНАЧАЕН ПОСТУЛАТ ВРЗ КОЈ СЕ ЗАСНОВА ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО</i>	стр.153
НИКОЛОВ Иван и КАРОВА Марина, <i>СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</i>	стр.159
НИКОЛОВ Иван, <i>КРИМИНАЛ ОД ОМРАЗА И МАРГИНАЛИЗИРАНИ ГРУПИ</i>	стр.163
РАЈЧИНОСКИ Ѓорѓи, <i>ПОЛИТИЧКА ДИСКРИМИНАЦИЈА СО ОСВРТ НА ПОЛИТИЧКАТА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВО РАБОТНИТЕ ОДНОСИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</i>	стр.169
РИСТОВСКА Венета, <i>ПРИПАДНОСТА КОН ЕТНИЧКИТЕ ЗАЕДНИЦИ И ВЕРСКИТЕ УБЕДУВАЊА КАКО ОСНОВИ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВО РАБОТНИТЕ ОДНОСИ</i>	стр.177
СТЕПАНОВСКА Моника, <i>РАСА, БОЈА НА КОЖА И ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ – ДОМИНАНТНИ ОСНОВИ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА</i>	стр.183
ТОМЧЕВСКА Симона, <i>ДИСКРИМИНАЦИЈА БАЗИРАНА ВРЗ ПОЛ</i>	стр.189
ТРАЈКОВА Александра, <i>РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ И ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ЖЕНАТА</i>	стр.195
ЧЕСТОЈНОВА Пепица, <i>ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ОСНОВА НА ЕТНИЧКО ПОТЕКЛО</i>	стр.199

АКРЕДИТИВОТ КАКО БАНКАРСКИ ИНСТРУМЕНТ ВО МЕЃУНАРОДНИОТ ПРОМЕТ НА СТОКИ И УСЛУГИ

Апстракт: Надворешната трговија во денешницата, а и во минатото, доживува експанзија како резултат на аспирациите на човекот за подобрување на работните услови и животниот стандард, независно од општествено економското уредување на системот на којшто припаѓа и се реализира. Во ова смисла, надворешната трговија претставува суштинска алка во целокупниот процес на раст и развој, и има квалитативен на неопходен сегмент за развој на економијата во најширок општествен контекст.

Во меѓународната трговија којашто се карактеризира со просторна оддалеченост помеѓу деловните партнери, несигурност и недоверба, од големо значење е постоењето на инструмент за плаќање што ќе го намали ризикот од неплаќање на испорачаната стока или пак неиспорачување на веќе платена стока и подеднакво ќе ги заштитува и интересите на увозникот и интересите на извозникот на стоки и на деловните субјекти во бизнис заедницата. Намерата на авторот во овој труд е да го елаборира акредитивот како еден од најсигурните и најчесто користени банкарски инструменти за меѓународно плаќање во промет на стоки и услуги. Широката примена на акредитивот во меѓународната трговија ја наметнала потребата од пропишување на правила кои детално ќе го објаснат неговото функционирање. Затоа во 1933 година од страна на Меѓународната трговска комора¹² биле усвоени сет прописи познати како Еднообразните правила и обичаи за документарен акредитив.

Клучни зборови: *документарен акредитив, средство за плаќање, акредитивна банка, увозник, извозник.*

BOZINOVSKA Elica

THE LETTER OF CREDIT AS A BANKING INSTRUMENT IN THE INTERNATIONAL TRADE OF GOODS AND SERVICES

Abstract: Foreign trade today, and in the past, is experiencing expansion as a result of human aspirations to improve working conditions and living standards, regardless of the socio-economic arrangement of the system to which it belongs and is being realized. In this sense, foreign trade is an essential link in the overall process of growth and development, and has a qualifier of the necessary segment for the development of the economy in the broadest social context.

In international trade characterized by spatial distance between business partners, uncertainty and distrust, the existence of a payment instrument is of great importance, which will reduce the risk of non-payment of the delivered goods or the delivery of already paid goods and equally protects both the interests of the importer and the exporter and the interests of the exporter of goods and business entities in the business community. The intention of the author in this paper is to elaborate the letter of credit as one of the most reliable and commonly used banking instruments for international payment in the supply of goods and services. The widespread application of the letter of credit in international trade has imposed the need to prescribe rules that will explain in detail its function. Therefore, in 1933, the International Chamber of Commerce adopted a set of regulations known as Uniform Customs and Practice for Documentary Credits.

Key words: *documentary credit, means of payment, issuing bank, importer, exporter.*

¹² Меѓународната трговска комора е светска деловна организација која им помага на бизнисите од сите големини и во сите земји да работат и на меѓународно ниво и одговорно. Види повеќе: <https://iccwbo.org/> (пристапено на 23 август 2017 г.).

Вовед

Акредитивот како инструмент за меѓународно плаќање се појавил во втората половина на XIX век, но неговата масовна употреба била создадена помеѓу двете свестски војни, особено по големата економска криза од 1929-1933 година и по Втората светска војна.¹³ Појавата на масовна примена на акредитивот била под влијание на три важни причини: првата причина е ненадејниот развој на меѓународната економска соработка во сите области, втората причина е елиминација на златната валидност на националните валути, а третата причина е брзиот пораст на бројот на независни и суверени држави.¹⁴ Во вакви услови доаѓа до зголемување на ризикот во работите на меѓународниот сообраќај, како резултат на променливи, неизвесни и нестабилни политички и економски можности.

1. Поим и значење на акредитивот како инструмент за плаќање во меѓународниот промет

Терминот акредитив потекнува од латинскиот збор *accreditivum* што означува полномошно/овластување, што значи дека во акредитивната работа банката врши плаќање по налог на налогодавецот. Суштината на меѓународниот акредитив се состои во изјавата на една банка дека по налог и за сметка на својот налогодавач ќе му исплати на корисникот определен износ, под услов овој до определен рок да и ги предаде документите што се наведени во акредитивниот налог, како и да исполни други услови наведени во тој налог.¹⁵

На меѓународно ниво не е донесена ниту една меѓународна конвенција за регулирање на акредитивот. Меѓународен извор на прописи што го регулира акредитивот претставуваат Еднообразните правила и обичаи за документарниот акредитив. Во општите одредби на овие правила е наведено дека тие се однесуваат на секој документарен акредитив, кога во акредитивот изрично е нагласено дека се применуваат овие правила.¹⁶ Во повеќето земји акредитивот не е регулиран со посебен закон и затоа се користат Еднообразните правила и обичаи за документарен акредитив. Во македонскиот Закон за облигациони односи (во понатамошниот текст ЗОО)¹⁷ во посебна глава е регулиран акредитивот. Одредбите од ЗОО се однесуваат на обичниот и на документарниот акредитив. Кога е во прашање документарниот акредитив предвидено е дека постои кога банката е должна да му исплати на корисникот на акредитивот определна парична сума под услов да и бидат поднесени документите според условите утврдени во акредитивот (ЗОО, чл. 1114). Акредитивот претставува сложена банкарска работа во која учествуваат најмалку тројца учесници: налогодавецот, кој го издава налогот за отворање на акредитивот на банката, акредитивната банка, која го прифаќа налогот и ја исплаќа акредитивната сума и корисник на акредитивот, на кој му се исплаќа акредитивната сума.

2. Предности и слабости на акредитивот како инструмент за плаќање

Еден од најдобрите методи на однапред договорен начин на плаќање за која било деловна трансакција е методот на акредитив, бидејќи банката на купувачот гарантира плаќање на продавачот преку банката на продавачот при презентирање на потребните документи според акредитивот. Главната предност на акредитивот кај корисникот е минимизирањето на

¹³ Milenkovic I., Instrumenti međunarodnog platnog prometa, Subotica 2010, str. 22.

¹⁴ Види повеќе: Pavlovic M., Sredstva obezbeđenja u međunarodnom platnom prometu sa posebnim osvrtu na dokumentarni akreditiv, Maribor 2014.

¹⁵ Николовски А., Меѓународни трговски договори, Скопје 2006, стр.151.

¹⁶ Види повеќе: Еднообразните правила и обичаи за документарен акредитив (оригинален назив: ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits - UCP 600. Преземено од: (<http://store.iccwbo.org/icc-uniform-customs-and-practice-for-documentary-credits> [пристапено на 23 август 2017 г.].

¹⁷ (Сл. весник 18/01, 78/01, 04/02, 59/02, 05/03, 84/08).

кредитниот ризик. Во трговијата со увоз и извоз, географското растојание помеѓу увозникот и извозникот е многу далеку. Оттука утврдувањето на кредитната способност на купувачот е голема закана. Во режим на акредитив, ваквиот ризик може да се избегне.

Купувачот не може да го одбие плаќањето со покренување на спор околу квалитетот на стоката, бидејќи условите за акредитив се базираат на документација. Ова е голема предност на акредитивот во поглед на гледна точка на продавачот. Во услови на акредитив на деловни трансакции, одбивањето на плаќање на извозот со подигнување на жалба на квалитетот на стоката не може да се изврши. Акредитивот обезбедува гаранција за извозникот што е уште една предност на акредитивот. Врз основа на ваквата безбедност, извозникот може да ги претстави своите понатамошни деловни активности за да го зајакне својот деловен свет. Во акредитивната трансакција секој спор може лесно да се реши, бидејќи условите на акредитивот се во согласност со насоките на Еднообразните правила и обичаи за документарниот акредитив.

Со помош на акредитивот, продавачот може да искористи финансирање од банки или од други финансиски институции пред испораката на стоката. Ова е предност за продавачот затоа што многу банки даваат финансиска помош со минимална банкарска камата, бидејќи го третираат акредитивот како „безбеден извозен налог“.

Отворањето на неотповиклив акредитив од страна на купувачот претставува „потврдена наредба“ за кој било продавач. Тоа значи дека продавачот не треба да се грижи за откажувањето на неговата извозна нарачка или за промените во наведениот редослед. Ова многу му помага на продавачот за своите бизнис планови на различни нивоа, вклучувајќи финансиски планови, минимизирање на производствениот ризик, заштеда на време итн.

Со прифаќањето на акредитивот, продавачот гарантира дека ќе ги исполни условите кои се наведени во самиот акредитив. Оваа гаранција обезбедува сигурност за купувачот за неговиот иден бизнис план. Доколку при презентација на документите од страна на продавачот, банката утврди одредени несогласувања во самите документи, банката нема да го изврши плаќањето.

Продавачот мора да ја потврди автентичноста на акредитивната банка. Бројни се случаите каде што акредитивната банка немала правилен став за следење на Еднообразните правила и обичаи за документарниот акредитив. Ова претставува недостаток на акредитивот. Политиката на една земја може да влијае на деловната трансакција меѓу земјите. Ако се продолжи со студена војна меѓу две држави поради политички причини, трговскиот билатерален договор помеѓу таквите земји може да стане неважечки, што ќе резултира со не применување на Еднообразните правила и обичаи за документарниот акредитив. Валутните флуктации може да влијаат врз варијациите на цените за набавка на суровини за купувачот, што резултира со зголемување на трошоците за производство. Но, продавачот не може да ја зголеми продажната цена, бидејќи договорот за нарачка веќе е потпишан со прифаќање на акредитивот. Еден од најголемите недостатоци на акредитивот е тоа што акредитивот се раководи врз основа на документација, а не врз основа на физичка верификација на стоката според нејзиниот квалитет, количина и други параметри. Акредитивната банка ќе го изврши акредитивот врз основа на документацијата која е приложена, но странките немаат право физички да ја проверат содржината на стоката. Ако купувачот сака да го потврди квалитетот на стоката што ја купува, може да ангажира агенција за контрола на квалитетот и кванитетот на стоката и да му наложи на продавачот да приложи уверение за контрола на стоката со споменување на состојбата во акредитивот.¹⁸

¹⁸Види повеќе: Advantages and disadvantages of letter of credit. Преземено од: <https://www.slideshare.net/twinkle09101996/advantages-and-disadvantages-of-letter-of-credit> (пристапено на 24 август 2017 г.).

3. Видови на акредитиви

Акредитивот е инструмент од суштинско значење за продавачите дека тие ќе бидат платени за извршената трансакција, особено со меѓународни размени. Првите акредитиви кои често биле применувани во 18 век биле познати како патни акредитиви.¹⁹ Овие акредитиви помогнале да се постават темелите на денешните видови на акредитиви. Во правната теорија генерално прифатена е поделбата на *обични* и *документарни* акредитиви.

3.1. Обични акредитиви

Суштината на обичниот акредитив се состои од не поднесувањето на какви било документи (пр. транспортни документи)²⁰ за спроведената договорена обврска. Ги разликуваме следниве видови на обичен акредитив: *лични акредитиви*, *кредитно писмо*, *перманентни акредитиви* и *буџетски акредитиви*.²¹

3.1.1. Лични акредитиви

Личните акредитиви претставуваат банкарски инструмент врз основа на што акредитивната банка на барање на својот клиент (кој има расположливи средства на сметка кај акредитивната банка) дава налог на друга банка (најчесто банка во друго место) да му стави на располагање (налогодавецот) одредена сума пари на корисникот за одредено време. Акредитивната банка го известува корисникот за депонираните средства што му стојат на располагање преку доставување копија од акредитивот. Корисникот може да ги користи расположливите средства до истекот на времето на важење на акредитивот. По истекот на утврдениот рок, остатокот од средствата се враќаат на сметка на налогодавецот.²²

3.1.2. Кредитно писмо

Во основата на кредитното писмо лежи овластувањето кое банката го дава на својот клиент (корисник на писмото) за да подигне определена сум на пари утврдени во исправата кај банката која ја издала исправата или некоја друга банка (обично се работи за банка во друго место).

Како посебен вид на акредитив, кредитното писмо создава два самостојни правни односи – однос помеѓу акредитивната банка и банката на исплата, и однос помеѓу банката на издавачот и корисникот. Во деловната практика, во употреба се два вида на кредитни писма: обични и циркуларни писма. Критериумот врз основа на кој се прави дистинкцијата помеѓу овие два вида кредитни писма е бројот на банките во кој може да се наплатат средствата. Оттука, обичното писмо може да се наплати само во банката која е назначена во писмото и нејзините филијали.

¹⁹The circular letter of credit. Преземено од:<http://library.law.columbia.edu/CircularLetterOfCredit/> (пристапено на 24 август 2017 г.).

²⁰ Транспортните документи играат суштинска улога во остварувањето на функциите на акредитивот како инструмент за плаќање. Имено, транспортните документи и тоа, пред сè, товарните листови, односно коносанот како транспортен документ во бродскиот превоз на стока, е во тесна врска со отелотворувањето на функциите на акредитивот во бизнис секторот, т.е. банкарскиот сектор. Темелното истражување на проблематиката за акредитивот спонтано и логично ја наметнува потребата од проучување на транспортните документи, особено документите кои се прифатени од страна на банкарскиот сектор. Како што е нагласено во главниот текст, тоа не се однесува на обичните акредитиви, туку на другите видови каде што токму транспортните документи се суштински сегмент во реализацијата на акредитивот, оттука и на целокупната трансакција во меѓународниот промет на стока.

²¹ Преземено од: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Akreditiv> (пристапено на 25 август 2017 г.).

²² Тушевска Б., Акредитивот како средство за плаќање во меѓународниот промет, стр. 6.

Наспроти обичното писмо, средствата од циркуларното кредитно писмо може да се наплатат кај повеќе различни банки во исправата.²³

3.1.3. Буџетски акредитив

Буџетските акредитиви претставуваат вид на акредитиви што се користат за извршување на буџетот на одредени државни органи и единици кои се финансираат од буџетот. Оперирањето со овие акредитиви се врши преку буџетски чекови. Буџетските акредитиви се користат во границите на одобрените буџетски средства.²⁴

3.2. Документарен акредитив

Документарен акредитив е банкарска работа со што банката (акредитивната банка) се обврзува дека по барање на својот комитент или самата преку некоја друга банка (банка кореспонент), ќе изврши со предавање на договорените документи и исплата на определена сума во полза или по налог на трето лице (корисник на акредитивот) или да плати, да акцептира или да негоцира меници влечени од страна на корисникот во одреден износ.

Значењето на документарниот акредитив се рефлектира во неговата двојна улога: прво, документарниот акредитив има улога на инструмент за плаќање, а второ, улога на инструмент за обезбедување на побарувања спрема странскиот партнер. Што се однесува до улогата на инструмент за обезбедување на побарувањата, документарниот акредитив ги штити интересите на купувачот – увозникот и продавачот – извозникот. Купувачот е заштитен од ризикот да не ја добие платената стока (бидејќи за да му плати на продавачот, продавачот мора да го поднесе бараниот документ како доказ дека стоката е испратена), а продавачот е заштитен од ризикот од испорака на стока која нема да биде платена (му се гарантира на продавачот дека по испраќањето на стоката, тој ќе може да си ги наплати своето побарување од акредитивната банка).

Документите од чијашто испорака зависи извршувањето на акредитивниот налог може да се поделат во три групи:

- шпедитерски (транспортни) документи со кои се докажува испорачувањето на стоката, овде спаѓаат коносанот, товарните листови, складишницата итн.;
- документи кои се однесуваат на самата стока: фактура за испорачаната стока, конзуларна фактура, уверение за потеклото на стоката, ветеринарска потврда итн.;
- документи кои се однесуваат на осигурување на стоката: осигурителна полиса, сертификат за осигурување.²⁵

3.2.1. Отповликливи и неотповликливи акредитиви

Според цврстината на обврската која ја презема акредитивната банка во однос на продавачот – корисник акредитивот може да биде отповиклив и неотповиклив. Карактеристика на неотповикливиот акредитив се состои од цврстата и неотповиклива обврска на акредитивната банка спрема корисникот на акредитивот, која му гарантира исплата на акредитивната сума доколку се исполнети предвидените услови. Ова обврска на банката е строга и не може да биде отповикана без изречна согласност од страна на сите заинтересирани лица.

Еднообразните правила и обичаи за документарниот акредитив подетално го детерминираат поимот на неотповиклив акредитив. Според решението на (ЕПОДА, чл. 3/1)

²³ Види повеќе: Mugasha A., The law of letters of credit and bank guarantees, Sydney 2003.

²⁴ Тушевска Б., оп.цит. стр. 6.

²⁵ Види повеќе: Documentary credits. Преземено од: <https://www.danskebank.com/en-uk/ci/Products-Services/Transaction-Services/trade-finance/documentary-credits/Pages/documentary-credits.aspx> (пристапено на 25 август 2017 г.).

неотповикливиот акредитив цврсто ја врзува банката која го отвора акредитивот, па оттука обврската на банката спрема корисникот на средствата или сопственикот на меницата влечена врз основа на издадениот акредитив. Акредитивната банка има обврска да го гарантира исполнувањето на одредбите во поглед на плаќањето, акцептирањето или негоцирањето под условите утврдени во акредитивот.²⁶ За разлика од неотповикливиот акредитив, отповикливиот акредитив банката може во секој момент да ги измени условите за негово користење или пак да го отповика, а корисникот на акредитивот не мора да биде запознат. Поради дозата на ризик кој го носи отповикливиот акредитив тој ретко се користи, евентуално во ситуации кога деловните партнери се познаваат добро и помеѓу нив постои високо ниво на доверба.

Според решението на Еднообразните правила и обичаи за документарен акредитив на акредитивот мора да биде назначено дали се работи за отповиклив или неотповиклив акредитив. Во недостаток на таква ознака акредитивот ќе се смета за отповиклив, дури кога е назначен рокот на важење.²⁷

3.2.2. Потврдени и непотврдени акредитиви

Поделбата на потврдени и непотврдени акредитиви ја одредува улогата на кореспондентната банка во земјата на корисникот на акредитивот и во зависност од тоа дали акредитивот е потврден или непотврден, кореспондентната банка може да има улога на конформирани или аквизиращка банка. Имено, доколку банката го потврди (конформира) акредитивот тогаш кореспондентната банка станува солидарен должник заедно со акредитивната банка. Тоа значи дека корисникот на акредитивот може да избере од која банка ќе го наплати своето побарување, бидејќи и двете банки ја гарантираат исплатата на акредитивот, односно дека меницата ќе биде акцептирано или негоцирана под точно утврдени услови во акредитивот. Потврдениот акредитив истовремено е и неотповиклив. Кај непотврдениот акредитив, кореспондентната банка има техничка обврска да го извести корисникот на акредитивот дека во негова корист е отворен акредитив под одредени услови. Во овој случај кореспондентната има улога само на аквизиращка банка.²⁸

3.2.3. Преносливи и непреносливи акредитиви

Пренослив акредитив е таков акредитив каде што корисникот има право да издаде налог на акредитивната банка, да го стави на располагање издадениот акредитив во корист на едно или повеќе трети лица. Услов за исполнување на оваа трансакција е да акредитивната банка изречно нагласила дека акредитивот е пренослив (“transferable”). Во недостаток на ознака дека акредитивот е пренослив, се смета дека акредитивот е непренослив. Доколку не е поинаку договорено, трошоците за исплата на банката ги плаќа првиот корисник на акредитивот. Акредитивот може да се пренесе само еднаш, односно може да го пренесе само банката која го отворила и тоа само врз основа на изречни упатства. При преносот на акредитивот, името на налогодавецот може да биде заменето со името на првиот корисник, што овозможува првиот корисник да го сокрие идентитетот на својот купувач од вториот корисник во трансакцијата.

Непреносливиот акредитив е таков акредитив кој не може да биде пренесе на друг корисник.²⁹

²⁶ Тушевска Б., оп. цит. стр. 9

²⁷ Тушевска Б., оп. цит. стр. 8.

²⁸ What is a confirmed letter of credit. Преземено од: <https://www.mjhayward.co.uk/2016/03/05/what-is-a-confirmed-letter-of-credit/> (пристапено на 26 август 2017 г.).

²⁹ Види повеќе: Transferable letter of credit. Преземено од:

<http://www.investopedia.com/terms/t/transferable-letter-of-credit.asp> (пристапено на 26 август 2017 г.).

3.2.4. Stand-by акредитиви

Stand-by акредитивот како посебен вид на финансиска гаранција претставува нов правен институт кој се создал во САД, првенствено од причина што во деловната практика на оваа држава постоела забрана банките да издаваат самостојни банкарски гаранции за трети лица. Stand-by акредитивот е регулиран со Еднообразните правила и обичаи за документарниот акредитив.

Под stand-by акредитив подразбираме обврска на банката спрема корисникот на акредитивот дека по налог на својот комитент (налогодавец), ќе исплати одредена сума на пари во одредена валута, ако корисникот на акредитивот во одреден временски период поднесе изјава за тоа дека должникот (налогодавецот) во целост не ја извршил својата обврска утврдена во основниот договор. Ова имплицира заклучок дека stand-by акредитивот содржи три основни елементи: прво, обврска на издавачот на акредитивот (најчесто банка или осигурително друштво), второ, обврска на комитентот (налогодавецот) и трето, обврска на корисникот на акредитивот.

За разлика од другите видови на акредитиви, кај stand-by акредитивот условот од кој зависи исполнувањето на обврската од страна на банката се состои од фактот дека должникот не ја исполнил својата основна обврска. Овој услов е можен и од неговото настанување зависи исплатата на акредитивот. Банката треба да ја исполни обврската во оној момент кога корисникот ќе го презентира своето барање за исплата, во кое е наведено дека должникот не ја исполнил својата парична обврска. Кај овој облик на акредитив, условот за исплата не се поврзува со приложување на одредени документи. Тоа значи дека stand-by акредитивот не се користи како средство за обезбедување на побарување кое произлегло од основниот договор, туку како средство за покиравање на ризикот од неизвршување на основниот договор.

Од една страна, stand-by акредитивот според своите функции се приближува до банкарската гаранција, додека од друга страна не претставува “класичен” документарен акредитив, бидејќи кај него како услов за исплата не претставуваат приложувањето на транспортните и други документи.³⁰

3.2.5. Ностро и лоро акредитиви

Акредитивот што се отвора по налог на домашниот купувач во корист на странскиот продавач се нарекува ностро акредитив, а ако акредитивот го отвори странски купувач во корист на домашниот продавач, тогаш се работи за лоро акредитив.

3.2.6. Ротациони акредитиви

Кај деловните партнери кои се во константна деловна врска се користат ротациони акредитиви. Кај ротационите акредитиви акредитивната сума се обновува после одреден временски период се додека збирот на сите извршени исплати не го достигне одредениот максимум. Максимумот се утврдува со одредена сума или со бројот на обновувања на првобитниот износ. Ротационите акредитиви можат да бидат кумулативни и некумулативни. Кумулативниот акредитив дава можност кој било дел од акредитивната вредност кој не е искористен да додаде на наредниот износ кај обновениот акредитив, додека некумулативниот акредитив не ја дава оваа можност.

Заклучок

Од досега изнесеното може да заклучиме дека акредитивот зазема посебно место во платниот промет. Акредитивот како банкарски инструмент претставува средство за плаќање, но и средство за кредитирање. Исто така, акредитивот се користи и како средство за обезбедување на побарувањата. Од големо значење за подобро совладување на поимот акредитив како банкарски

³⁰ Види повеќе на: Standby Letter of Credit. Преземено од: <https://www.thebalance.com/standby-letter-of-credit-315039> (пристапено на 26 август 2017)

инструмент е да се направи разлика од банкарската гаранција која претставува инструмент за обезбедување на побарувањата и од меницата како средство за плаќање, но и средство за обезбедување на побарувањата. На отворањето на акредитив му претходи некој економски договор кој содржи клауза плаќањето да биде извршено преку акредитив. Акредитивот има големи економски значења како за стопанските субјекти кои учествуваат во оваа трансакција, така и за економијата воопшто. Најсигурен е инструмент за плаќање, бидејќи истовремено ги штити интересите и на налогодавецот и на корисникот на акредитиви. Со донесувањето на Еднообразните правила и обичаи од страна на Меѓународната трговска комора се придонело во развојот и унапредувањето на акредитивот. Во македонското национално право акредитивот е регулиран во Законот за облигациони односи. Одредбите во законот се усогласени со одредбите на Еднообразните правила и обичаи.

Користена литература

- Николовски А., Меѓународни трговски договори, Скопје 2006.
- Тушевска Б., Акредитивот како средство за плаќање во меѓународниот промет.
- Milencovic I., Instrumenti međunarodnog platnog prometa, Subotica 2010 .
- Pavlovic M., Sredstva obezbeđenja u međunarodnom platnom prometu sa posebnim osvrtu na dokumentarni akreditiv, Maribor 2014.
- Advantages and disadvantages of letter of credit. Преземено од:
<https://www.slideshare.net/twinkle09101996/advantages-and-disadvantages-of-letter-of-credit> (пристапено на 24 август 2017 г.)
- Documentary credits. Преземено од:<https://www.danskebank.com/en-uk/ci/Products-Services/Transaction-Services/trade-finance/documentary-credits/Pages/documentary-credits.aspx> (пристапено на 25 август 2017 г.)
- International chamber of commerce. Преземено од:<https://iccwbo.org/> (пристапено на 23 август 2017)
- Letter of Credit/ free financial law essay. Преземено од: <https://www.lawteacher.net/free-law-essays/finance-law/letter-of-credit.php> (пристапено на 23 август 2017 г.)
- Mugasha A., The law of letters of credit and bank guarantees, Sydney 2003.
- Standby Letter of Credit. Преземено од: <https://www.thebalance.com/standby-letter-of-credit-315039> (пристапено на 26 август 2017)
- The circular letter of credit. Преземено од: <http://library.law.columbia.edu/CircularLetterOfCredit/> (пристапено на 24 август 2017)
- Transferable letter of credit. Преземено од:
<http://www.investopedia.com/terms/t/transferable-letter-of-credit.asp> (пристапено на 26 август 2017 г.).
- What is a confirmed letter of credit. Преземено од: <https://www.mjhayward.co.uk/2016/03/05/what-is-a-confirmed-letter-of-credit/> (пристапено на 26 август 2017 г.)
- Закон за облигациони односи (Сл. Весник 18/01, 78/01, 04/02, 59/02, 05/03, 84/08) Uniform Customs and Practice for Documentary Credit, UCP (1933, 1951, 1962, 1974, 1983 и 1993). Преземено од: <http://store.iccwbo.org/icc-uniform-customs-and-practice-for-documentary-credits> (пристапено на 23 август 2017 г.)